

O filosofie a muzicii bisericesti

Daniel M n stireanu

O filosofie a muzicii biserice_ti

Introducere

Întrebarea:

«De ce există muzică în biserică?» nu pare a fi un subiect de discuție prea des întâlnit. Tocmai de aceea este un domeniu potrivit de studiu filosofic.

Donald P. Hustad, în articolul său *A Spiritual Ministry of Music*, discută tocmai o astfel de filosofie a muzicii bisericești. El începe articolul afirmând: «Foarte mulți ar putea fi nepregătiți pentru a răspunde la întrebarea: «De ce există muzică în biserică ta?» Ei, ca mulți alții, nu au considerat că muzica este atât de importantă încât să se întrebe «de ce» și de cele mai multe ori, răspunsul lor ar putea fi ceva de genul «Păi, nu prea știu. Am avut din totdeauna muzică în biserică și bunișoară vom avea întotdeauna». Aceiași oameni ar putea să spună «nu știu prea multe despre muzică, însă știu ce-mi place».[1]

Acest citat prezintă multe probleme, însă un aspect foarte interesant este că pentru cei care nu se consideră cunoscători în domeniul muzicii, totul se reduce la o chestiune de gust. Voi demonstra pe parcursul lucrării că într-o discuție cu privire la stilul muzicii din biserică, problema gustului este fundamentală.

În

această lucrare vom aborda doar câteva aspecte de principiu pe care le considerăm a fi cele mai importante. Vom încerca să determinăm mai multe roluri pe care muzica le poate avea în biserică, această problemă fiind deosebit de importantă, de vreme ce se referă la motivaciile care stau în spatele utilizării muzicii în biserică. Un alt aspect demn de luat în considerare se referă la stilul de muzică potrivit pentru închinare, subiect care constituie motiv de dezbinare în multe biserici.

1. Scopul muzicii în biserică

1.1.Tradicia bisericii

Unul

dintre motivele pentru care avem muzic în biseric amintite de Hustad este c muzica a existat dintotdeauna în biseric . Dac ne întreb m când a început s se cânte în biseric , trebuie mai întâi s amintim faptul c muzica avea un rol foarte important în închinarea din sinagog . Multe din tiparele închin rii bisericii seam n foarte mult cu închinarea evreilor din sinagog . În cazul Bisericii Ortodoxe, s a p strat chiar _i cântarea textelor din Scriptur , în loc de a fi pur _i simplu recitate. În privinca utiliz rii muzicii în biseric primar , Calvin afirm : „Cu siguranc , folosirea cânt rii în biserici nu este doar foarte veche, ci a fost folosit chiar _i de c tre apostoli, dup cum putem observa din cuvintele lui Pavel: «voi cânta cu duhul, dar voi cânta _i cu mintea» (1 Cor. 14:15.)“.[2]

^tim din istoria bisericii

c muzica a avut întotdeauna un rol important în biseric , de _i unii, cum ar fi Augustin, afirmau c muzica este periculoas pentru c distrage atenia de la coninutul intelectual al înv c turii bisericii. Faptul c muzica provoca pl cere era pentru Augustin un motiv de a evita folosirea muzicii în închinare. Aceast idee se manifest _i ast zi cu privire la stilul muzicii potrivite în biseric .[3]

Fiind

de acord c istoria bisericii confirm prezenca muzicii în biseric sub diferite forme, trebuie s mergem mai departe _i s discut m despre motivul acestei prezențe. În întreaga istorie a umanit cii, muzica în general era folosit pentru distracție (pl cere) sau închinare religioas de orice form . Se _tie c muzica era folosit ca mijloc de închinare în majoritatea cultelor p gâne. Putem face oare din aceasta un argument împotriva folosirii muzicii în închinarea bisericii? Nicidecum, de vreme ce jertfirea animalelor în închinarea Vechiului Testament era poruncit de Dumnezeu, de _i majoritatea cultelor p gâne practicau o form sau alta de jertfire a animalelor (sau chiar a oamenilor). Închinarea prin muzic este de asemenea poruncit de Dumnezeu în Vechiul Testament.

1.2.De ce muzic în biseric ?

De

ce era muzica un element indispensabil în închinare? Probabil cel mai serios motiv este c închinarea este o manifestare a ființei ca întreg, implicând trupul, mintea _i sentimentele. Hustad spune c „muzica este limbajul sentimentelor. Atunci când cuvintele nu reu_esc s le exprime, cânt m“.[4] În închinare exist de obicei dou extreme: închinarea emoțional _i închinarea rațional . Nici una dintre extreme nu este corect , conform lui Pavel: „voi cânta cu duhul, dar voi cânta _i cu mintea“ (1 Cor. 14:15.). Uneori este foarte dificil s meninem echilibrul dintre aceste dou aspecte fundamentale ale închin rii. Calvin spunea: „este foarte clar c nici cuvintele, nici cântarea (atunci când e folosit în rug ciune) nu au nici un sens _i nici o importanc în fața lui Dumnezeu dac ele nu izvor sc dintr-un sentiment profund al inimii“.[5]

Putem afirma c muzica este folosit în închinare pentru c ea reprezint mijlocul cel mai firesc _i mai eficient de a ne uni „duhul“ cu „adev rul“ în închinare; inima _i mintea. Aceasta se realizeaz pentru c muzica nu este o activitate aleatorie sau haotic , ci implic un real efort intelectual în preg tire _i execuție, reu_ind în acela _i timp s comunice cele mai greu exprimabile sentimente ale inimii.

John MacArthur identifică

anumite obiective ale închinării, și anume: glorificarea lui Dumnezeu, curățirea credincioșilor, edificarea bisericii, evanghelizarea celor pierduți.[6] Glorificarea lui Dumnezeu este scopul cel mai evident al închinării, și cel mai cunoscut. Celelalte obiective însă nu sunt la fel de cunoscute. Cum ar putea închinarea să contribuie la curățirea credincioșilor? John MacArthur explică: „Închinarea cere curățirea. Am văzut mereu, mereu că premisa privilegiului de a intra în prezența lui Dumnezeu este recunoașterea păcatelor personale și voința de a păși și aceea păcatelor. O dorință mistuitoare de a fi pur și curat este rezultatul normal al faptului că ești împreună cu Dumnezeu. Cu cât ne apropiem mai mult de Dumnezeu, cu atât suntem mai copleșiți de păcatelor noastre.”[7] Manifestarea prezenței lui Dumnezeu în închinare este cel mai eficient mod de încurajare spre sfincenie. În același fel, închinarea nu doar curățește, ci și transformă. Prezența activă a lui Dumnezeu are ca efect edificarea personală a închinătorului. În acest sens John MacArthur amintește de versetul următor: „noi tocmai privim cu încredință, ca într-o oglindă, slava Domnului, și suntem schimbăți în același chip al Lui, din slavă în slavă” (2 Corinteni 3:18).

Principiul enunțat de Pavel în 1

Corinteni 14:15 a fost mai întâi afirmat de Însuși Domnul Isus în Ioan 4:1-26. Cu privire la scopul evanghelistic al închinării, John MacArthur scrie: „Isus Însuși a abordat problema închinării în evanghelizare. Discursul lui Isus despre importanța închinării, în Ioan 4, nu a fost cinut înaintea fariseilor sau a altor lideri religioși. Isus îi vorbea unei femei necredincioase și imorale - unei prostituate. Dintre toate problemele pe care le-ar fi putut discuta cu ea, cea pe care a ales-o El a fost închinarea.”[8] Acest aspect surprins de John MacArthur este într-adevăr uimitor din mai multe puncte de vedere. Pucini creștini s-ar gândi să discute despre închinare cu un necredincios, având impresia că astfel de discuții îi deșază sau sunt cel puțin secundare. Un alt aspect este că închinarea reprezintă un subiect fundamental din viața creștinului și nicidecum unul secundar.

Tragedia

este că de multe ori, muzica este folosită în biserici în multe scopuri colaterale închinării, cum ar fi, relaxarea fizică și mentală în cadrul unui serviciu divin mai lung, umplerea unor momente de tranziție, mascarea deranjului provocat de întârzierea unora și așa mai departe. Desigur, unele dintre acestea nu reprezintă scopuri rele în ele însele, problema apărând atunci când nu are importanță ce se cântă, important fiind să se cânte ceva din „Cartea de Cântări”. Aspectul utilitar al muzicii nu trebuie să fie în detrimentul conținutului. De multe ori, în astfel de cazuri se alege cântărilor la întâmplare, care de multe ori nu au legătură cu activitatea care urmează sau cu restul serviciului. Aici este marea problemă. Hustad spune: „Martin Luther a sugerat odată că să fie cântat un imn în timpul euharistiei, pentru că închinătorii să poată medita în timpul sederii îndelungi în genunchi; cântarea unui imn ar putea să-i ajute să uite disconfortul fizic și să se concentreze asupra activității respective”. În mod clar, într-un asemenea caz, nu ar fi potrivit să se cânte un imn despre nașterea Domnului sau orice altceva care ar avea mai degrabă efectul de a deconcentra pe oameni de la euharistie.

Cel mai deranjant aspect utilitar al muzicii amintit

de Hustad este aspectul de pregătire psihologică pentru predicare. De cele mai multe ori, nu ne putem imagina un serviciu de închinare a bisericii fără predică, însă fără închinare prin muzică nu reprezintă chiar o problemă. Din păcate, acest caracter secundar al închinării prin muzică este de multe ori predicat de la amvon prin afirmații de genul „Să ne pregătim pentru ascultarea Cuvântului Domnului cântând o cântare”. Nimic mai obișnuit și nimic mai greșit. Un pastor care nu

Încelege importanța închinării prin muzică este cel puțin un pastor ineficient. Scopul predicării este în primul rând de a da învîcături. Iată însă ce afirm Hustad: «În secolul al XVI-lea, Martin Luther a exprimat crezul lutheran, doctrina botezului, cele zece porunci - de fapt majoritatea dogmelor esențiale ale Reformei - în cântece. Un episcop romano-catolic a spus: «Luther a dus la pierzare mai multe suflete cu cântecele decât cu predicile sale».[9] Într-adevăr, suntem de părere că învîcătura exprimată în cântece poate fi de multe ori mai eficientă decât predicarea. Prin cântare, învîcătura biblică este ușor de răspândit și ușor de memorat. O predică nu are aceste avantaje. John MacArthur amintește în cartea sa de o evreică convertită la creștinism: «ea mi-a povestit că nu-și amintea multe cu privire la predică, dar a fost uimită cu desăvîrșire de bucuria, pacea și dragostea care domneau când oamenii se închinau. Ea nu mai văzuse nimic de felul acesta. Ea a devenit credincioasă ca rezultat al mîrturiei unor oameni care se închinau.»[10] Toate acestea nu au ca scop să diminueze importanța predicării, ci mai degrabă să atenționeze asupra importanței ignorate de multe ori a închinării prin muzică.

2. Stilul de muzică potrivit pentru închinare

2.1. Muzica tradițională sau muzica folk?

Aici

avem de-a face cu un subiect pe cât de vast, pe atît de controversat. Nu de puține ori problema stilului este un motiv de discordie în biserică, uneori chiar o cauză a destrămării bisericii. Aceasta se întîmplă din două motive principale: necunoașterea temeinică a problematicei muzicale și intoleranța sau lipsa dragostei față de ceilalți.

După cum spuneam mai devreme, oamenii care nu se pricep la muzică știu foarte bine ce le place. Știu foarte bine ce fel de muzică le face plăcere să audă și cântă și ce fel de muzică este dezagrabilă și nedorită. Stilul de muzică promovată de anumite biserici aproape întotdeauna se va conforma gustului majorității, aceasta în cazul în care majoritatea are un cuvînt de spus. Cei care rămân sunt forțați să accepte și să suporte o muzică neplăcută pentru ei.

Ce

se întîmplă atunci când tinerii bisericii (și nu numai) doresc să se închine într-un stil contemporan, folosind instrumente contemporane, iar generațiile mai în vîrstă nu vor sub nici o formă să audă altceva decât orga? Ce putem spune unui tânăr care afirmă că muzica din biserică este mai potrivită pentru înmormîntare decât pentru o închinare plină de bucurie? Ce putem spune unui bătrîn care se supără zicînd: «Of, iar după chitarele astea!»? Avem de-a face cu o problemă serioasă și din păcate, de cele mai multe ori, nici una dintre părți nu este gata să cedeze. Din ce cauză?

De cele mai multe ori, este vorba

pur și simplu de egoism. De fapt, fiecare persoană care afirmă că un anumit stil de muzică este potrivit pentru închinare, se referă de fapt la stilul care-i place lui. Cine poate recunoaște cu sinceritate că un anumit stil este potrivit, deși nu-i place? Fiecare vrem să auzim în biserică muzica ce ne place și nu vrem să cedăm sub nici o formă. Ba

mai mult: dac cinem morci_ la muzica noastr avem sentimentul c ne ap r m credinca. ^i totu_i, cineva trebuie s cedeze, dac dorim s avem pace în biserica . De la cine s ne a_ tept m la maturitate? De la tineri sau de la b trâni? Socotim c _i unii, _i alcii trebuie s dovedeasc maturitatea de a accepta c nu toci oamenii sunt la fel ca ei _i c muzica potrivit pentru închinare nu este cea care spun ei c este, f r a avea argumente serioase.

Unii ar putea reaciona

violent spunând c nu este vorba sub nici o form de o problem de gust. Un argument invocat adesea în sprijinul muzicii tradiionale este c aceasta este proprie bisericii, pe când muzica folk aparține lumii. Astfel, a introduce muzica folk în biseric înseamn a aduce lumea în biseric . Un alt argument este c originea laic a muzicii folk o descalific pe aceasta pentru a fi prezent în biseric .

Aceste

argumente ce aparțin de obicei unor biserici conservatoare, sunt lipsite de orice baz biblic . Noul Testament nu vorbe_te deloc despre un anumit stil de muzic standard _i propriu doar bisericii. Dac bisericile conservatoare care au adoptat această poziție ar fi utilizat o astfel de muzic , neschimbat înc din vremea bisericii primare, atunci am tinde s le d m dreptate. Îns , dup cum bine se _tie, muzica în biseric a suferit o mulțime de schimb ri de-a lungul secolelor. Cu fiecare schimbare, au ap rut probleme _i totu_i muzica n a stagnat. Pe ce baz se poate afirma c muzica în biseric a suferit modific ri în stil doar pân în prezent (sau pân acum un secol), iar orice modificare contemporan este gre_it _i este îndreptat împotriva bisericii? Credem c biserica lui Cristos nu stagneaz , ci cre_te, iar muzica bisericii este de asemenea vie, deci se transform mereu.

Al

doilea argument ne pune într-o situație imposibil : Astfel, dac o muzic potrivit pentru biseric trebuie neap rat s î_i g seasc originea în biseric , aceasta înseamn c doar un muzician credincios este calificat s produc o astfel de muzic . Oare cuno_tințele sale muzicale, cuno_tințele care îl ajut s creeze, î_i au originea doar în biseric ? Nici pe de parte. Muzica de orice fel este rezultatul a mii de ani de transformare, de interacțiune din cele mai vaste direcții. Iar a limita influențele care determin muzica s ia anumite forme, înseamn a o s r ci.

Totu_i întrebarea r mîne: care este stilul de muzic potrivit pentru închinarea bisericii? Problema este c întrebarea nu este bine pus . O întrebare corect ar putea fi: care este muzica potrivit pentru închinarea bisericii tale locale? Nu putem atribui problema stilului muzicii întregii biserici universale, pentru c fiecare națiune este diferit , simte muzica în mod diferit, se exprim altfel prin muzic . Dac am fi de acord c doar un anumit stil de muzic este potrivit, atunci suntem forcați s fim de acord _i c doar o singur limb poate fi folosit în închinare. Impunerea unui stil seam n izbitor cu impunerea liturghiei latine tuturor popoarelor, indiferent de limb , _i aceasta din cauz c muzica este un limbaj. ^i acest limbaj difer nu doar în cazul naționalităților, ci _i în cazul generațiilor _i chiar a grupurilor sociale restrânse.

2.2.Orga sau chitara?

În

cadru bisericele locale b t lia principal este între org _i chitar

(în linii mari): orga este considerat „instrumentul bisericii”, iar chitările și tobele sunt un fel de oi negre, dacă nu chiar du-mani în toată regula. De unde s-a ajuns aici? Era un timp în care în biserică se cânta doar vocal, instrumentele fiind interzise. Nu putem să cu exactitate ce fel de tensiuni au apărut atunci când orga a găsit locul în biserică, însă timpul când în zilele noastre, în Biserica Ortodoxă, încă nu se folosesc instrumente muzicale. Mai puțin de asemenea când într-o vreme se cânta doar monodic, iar introducerea polifoniei a stârnit reale controverse. Cântarea omofonică a fost ceva propriu bisericii reformei, fiind alt motiv de dispută cu Biserica Romano-catolică. După cum putem observa, nici o nouă noutate nu a apărut în realitate.

De ce oare preferă tinerii o altă muzică? De ce pentru ei, coralele pe patru voci sunt bune doar pentru înmormântare? Probabil că ei nu se regăsesc în acest stil de muzică tradiționalist, acesta reprezentând un limbaj străin pentru ei. Probabil că simt nevoia să se apropie de Dumnezeu folosind cuvintele lor, muzica lor, sentimentele lor. Așa cum am văzut la începutul lucrării, muzica are capacitatea de a transmite sentimentele. Muzica folk, oricare ar fi originea ei, are avantajul unei capacități extraordinare de a comunica sentimente. Din păcate, de multe ori muzica tradițională este prea rece pentru a putea comunica sentimentele.

Pe de altă parte, Mark Noll face următoarea afirmație: „Mișcarea evanghelică este exprimată cel mai bine în imnurile clasice. Imnurile evanghelice clasice concin cele mai clare, mai memorabile, mai consecvente și mai des repetate expresii ale ceea ce a însemnat și fi evanghelic”; ceea ce evanghelicii au fost, ei au cântat.[11] El afirmă că imnologia clasică este cea mai bună sinteză a învățăturilor evanghelice, și în mod sigur are dreptate. Înseamnă oare aceasta că de acum încolo vom folosi doar această imnologie?

Un tânăr care refuză imnurile clasice, refuză de fapt zeci de ani de viață a bisericii evanghelice. Bogăția teologică adunată în aceste imnuri nu trebuie sub nici o formă ignorată sau îndepărtată. De multe ori, muzica nouă suferă într-adevăr de o simțire acută în teologie, însă aceasta nu o descalifică în totalitate. Orice om are dreptul să se închine în fața lui Dumnezeu cu ceea ce are el mai bun, și cu ceea ce este în stare. O muzică elevată poate să-l împiedice pe un om obișnuit să se închine, iar Dumnezeu nu acceptă așa ceva.[12] Credem că este loc în biserică și de sentimente simple, dar și de cântări înțelepte. De multe ori, o muzică de prea bună calitate, cu prea mult conținut, poate să distragă atenția de la Dumnezeu și să atragă atenția asupra sa însăși, după cum sugerează Gene Veith. De asemenea o muzică de proastă calitate, cu conținut derizoriu, în mod sigur va distra atenția de la Dumnezeu.[13] Cel mai greu este să păstrăm echilibrul.

2.3. Cum împăcam pe cei tineri cu cei bătrâni?

Nu credem că există vreă bază biblică pentru a se refuza un stil sau altul de muzică, așa cum nu există vreă bază biblică pentru a se refuza accesul anumitor categorii sociale sau etnice în biserică. Domnul Isus a acceptat modul obișnuit al unei femei de a-l se închina în casa lui Simon, spălându-l picioarele cu parfum, deși cei de față s-au opus. De aceea este greu de crezut că nu ar accepta o închinare sinceră a unor tineri dornici să dedice Lui ceea ce au mai scump și mai intim: muzica lor.

A refuza o muzică nouă, doar pentru că nu se încadrează în

„legea” tradiciei, înseamnă fără doar și poate fariseism. Erik Routley aduce în discuție muzica unui compozitor (Vaughan Williams) care a folosit cinci paralele în compozițiile sale: „Și zicem că profesorul (de armonie) ar spune: «Astea sunt cinci paralele: așadar fraza este prost scrisă. Ele trebuie îndepărtate.» De ce ne aminteți aceasta? Ne aminteți chiar de modul în care fariseii au interpretat legea sabbatului astfel încât să facă reprobabil smulgerea spicelor de grâu (Marcu 2:23).»[14]

De multe ori refuzăm noutatea din cauză că nu ne simțim confortabil în fața necunoscutului. Ne deranjează dorința celui alt de a se face auzit. Vrem să ne auzim doar noi și doar cei asemănători nou. Vrem să auzim doar muzica noastră, transformând biserica într-un club. Dacă suntem printre fericii care gătesc satisfacție în muzica tradițională a bisericii, atunci vom susține cu tărie că doar aceasta este muzica potrivită pentru închinare, iar cei care nu sunt de această părere ar trebui să se pocăiască. Cum putem califica o astfel de atitudine, decât ca și legalism? Iar legalismul înseamnă o inimă împietrită.

Există o rezolvare a acestei probleme?

Din fericire există și anume prin dragoste. Există și biserici în care astfel de probleme nu apar, deoarece bătrânii se bucură atunci când tinerii doresc să cânte, doresc să se facă auziți, doresc să slujească Domnului, chiar dacă muzica lor nu este tradițională. Într-o astfel de biserică în care tinerii sunt încurajați să cânte muzica lor, aceștia la rândul lor vor arăta aceeași dragoste cântând și muzica tradițională care îi „unge la inimă” pe cei bătrâni. Fără îndoială, ambele categorii vor avea de câștigat din această practică. Fără dragoste, această problemă nu are nici o șansă să dispară. Dumnezeu ne testează dragostea tocmai confruntându-ne cu diversitatea. Iar muzica, fără diversitate, nu are nici o valoare.

Un artist creștin spunea:

„De ce să-l știm tocmai muzica frumoasă să aparțină diavolului?” Poate că pentru mulți muzica tinerilor nu este frumoasă. Chiar dacă pentru aceștia este greu de crezut, pentru tineri această muzică este frumoasă. Și poate că cei care acceptă doar muzica tradițională ar încerca să vadă frumusețea muzicii contemporane, atunci și tinerii ar încerca să redescopere frumusețea armoniei clasice. Intoleranța nu duce nicăieri, mai ales când nu are nici un argument valid.

Încheiere

În prima parte a lucrării am arătat că muzica a fost prezentă în închinarea bisericii încă de la începuturile acesteia. Chiar dacă unii s-au opus într-o măsură sau alta, muzica a rămas o mijloc de închinare important. Muzica este folosită în închinare pentru că ea are capacitatea de a exprima cel mai bine sentimentele, facilitând astfel închinarea sinceră în fața lui Dumnezeu. John MacArthur identifică următoarele obiective ale închinării: glorificarea lui Dumnezeu, curățarea credincioșilor, edificarea bisericii, evanghelizarea celor pierduți. Dintre acestea, ultimele trei sunt ignorate de multe ori. Predicarea este deseori considerată a fi mai importantă decât

Închinarea prin muzic , de_i aceasta din urm este mult mai eficient în a da înv c tur _i a încuraja sfincenia.

Argumentele aduse de

adeptii muzicii tradiionale a bisericii sunt urm toarele: (1) armonia clasic este proprie bisericii, pe cînd muzica folk vine din lume, _i (2) originea laic a muzicii folk o face nepotrivit pentru biseric . Am ar tat c ambele argumente sunt eronate, ele nefiind bazate pe Biblie, ci în principal pe o presupozicie fals . Astfel, ele presupun c muzica bisericeasc î_i are originea strict în biseric , f r influence din lume. O astfel de muzic pur , ce aparține doar bisericii, nu exist . Astfel, totul se reduce la o problem de gust. Adeptii muzicii tradiionale o ap r pe aceasta pentru c pur _i simplu le place. De_i acest punct de vedere pare de neacceptat, el este valid dac facem apel la sinceritate. Muzica folk are avantajul c exprim sentimentele mult mai bine decît muzica tradiional . Aceasta are la rîndul ei avantajul concinutului teologic solid (de cele mai multe ori). Refuzul oric reia dintre ele nu este înțelept _i nu d dovad de dragoste. Fiecare este chemat s -i accepte pe ceilalci chiar dac preferințele muzicale difer .

Bibliografie

CALVIN, Jean, Calvin’s Institutes, (Garland, Texas: Electronic edition by Galaxie Software) 1999

HUSTAD, Donald P., „A Spiritual Ministry of Music“, Bibliotheca Sacra, (Dallas, Texas: Dallas Theological Seminary (Electronic edition by Galaxie Software)) 1999

MacARTHUR, John, Prioritatea suprem , SMR, Oradea, 1986

NOLL, Mark A., „We Are What We Sing“, Christianity Today, 12 iulie, 1999

ROUTLEY, Erik, Church Music and Theology, SCM Press, London, 1959

VEITH, Gene E., Starea artelor, Ed. Cartea Cre_tin , Oradea, 2000

[1] Donald P. Hustad, „A Spiritual Ministry of Music“, Bibliotheca Sacra, (Dallas, Texas: Dallas Theological Seminary - Electronic edition, Galaxie Software)) 1999, p. 109.

[2] Jean Calvin, Calvin’s Institutes, (Garland, Texas - Electronic edition, Galaxie Software) 1999, 32.

[3] Ne vom ocupa, îns , de această problem în secciunea despre stil.

[4] Hustad, „A Spiritual Ministry of Music“, p.114.

[5] Calvin, Calvin’s Institutes, 31.

[6] John MacArthur, Prioritatea suprem , SMR, 1986, p.138-139.

[7] Ibidem, p. 139.

[8] MacArthur, Prioritatea suprem , p.140.

[9] Hustad, „A Spiritual Ministry of Music“, p.117.

[10] MacArthur, Prioritatea suprem , p. 140.

[11] Mark A. Noll, „We Are What We Sing“, Christianity Today, 12 iulie, 1999, p. 37.

[12]

S ne amintim de r sturnarea meselor din templu. Problema acolo era c
vînz torii _i schimb torii de bani jecm neau pe oamenii s raci,
împiedicîndu-i astfel s se închine în templu.

[13] Gene E. Veith, Starea artelor, Ed. Cartea Cre_tin , Oradea, 2000, p. 246.

[14] Erik Routley, Church Music and Theology, SCM Press, London, 1959, p. 26.

Daniel M n stireanu, adoramus.ro